

Міністерство культури та інформаційної політики України

*Державний науково-методичний центр
змісту культурно-мистецької освіти*

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Науково-методичною радою
Державного науково-методичного центру
змісту культурно-мистецької освіти
Протокол № 1
від «18» лютого 2022 р.

**Типова навчальна програма з навчальної дисципліни
«АКТОРСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ »
середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти
зі сценічного мистецтва початкового професійного спрямування,
цирковий клас**

**Київ
2022**

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «АКТОРСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ» середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти зі сценічного мистецтва початкового професійного спрямування, цирковий клас. Київ, 2022. 15 с.

Укладачі: **Калиновська А. В.**, викладач, голова предметно-циклової комісії естрадно-циркових дисциплін Дніпропетровського фахового мистецько-художнього коледжу культури, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, *координатор групи*;
Опанасенко А. В., викладач предметно-циклової комісії естрадно-циркових дисциплін Дніпропетровського фахового мистецько-художнього коледжу культури, спеціаліст першої категорії.

Рецензенти: **Баранов М. В.**, професор кафедри режисури та акторського мистецтва Київської муніципальної академії естрадного та циркового мистецтва; спеціаліст вищої категорії, викладач-методист; заслужений діяч мистецтв України;
Саган В. А., викладач циклової комісії акторської майстерності та режисури театральних заходів Одеського театально-художнього коледжу, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, професор кафедри сценічного мистецтва Луганської державної академії культури і мистецтв (м. Київ), доцент, заслужений працівник культури України.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «**Акторська майстерність**» (далі – типова навчальна програма) розроблена з урахуванням вимог до обсягу та результатів навчання, передбачених Типовою освітньою програмою середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти зі сценічного мистецтва початкового професійного спрямування, цирковий клас (наказ Міністерства культури України від 23.07.2019 № 562), містить загальний нормативний зміст, обсяг та нормативні результати навчання учнів основам акторської майстерності, а також окреслює рекомендовані підходи до планування й організації освітнього процесу в цирковому класі. Нормативний зміст навчання базується на практичних і теоретичних напрацюваннях театральної педагогіки, адаптованих для використання в роботі з дітьми. Зміст типової навчальної програми спрямований на обов'язкове опанування цирковим виконавцем знань, умінь та навичок майстерності актора; формування творчих здібностей учня/учениці; використання засобів акторської виразності під час створення образу в цирковому мистецтві.

Типова навчальна програма є основою для розроблення викладачами робочої навчальної програми з навчальної дисципліни «**Акторська майстерність**». У робочій навчальній програмі, розробленій на основі цієї типової навчальної програми, викладач деталізує, конкретизує та адаптує нормативний зміст дисципліни, передбачений типовою навчальною програмою, відповідно до місцевих умов і потреб учня/учениці, визначає організаційні форми проведення та види навчальних занять, комплекс художньо-педагогічних технологій та методів викладання, необхідне методичне забезпечення, форми та засоби контролю якості знань учнів з урахуванням індивідуального підходу. Також викладач може реалізувати власний алгоритм викладання шляхом перерозподілу нормативного змісту навчання та зміни послідовності викладення навчального матеріалу дисципліни за модулями, уточнення додаткових обсягів навчального матеріалу та результатів навчання понад визначені типовою навчальною програмою.

Мета вивчення дисципліни – формування базових навичок акторської майстерності в умовах опанування циркового мистецтва, а також позитивної мотивації до самостійної творчої діяльності та подальшого здобуття мистецької освіти професійного спрямування в системі фахової передвищої освіти або на поглибленому підрівні початкової мистецької освіти.

Завдання дисципліни:

надання основних теоретичних знань про сценічний етюд та його драматургічну побудову, виражальні засоби сценічної дії та її різновидів;

формування навичок зняття фізичних затисків під час виконавської роботи, налаштування свого м'язового апарату для продуктивної дії;

оволодіння методами керування асоціативним та образним мисленням у виконавській роботі;

розвиток уміння надавати виразність цирковому сценічному образу засобами пластичної, мімічної та трюкової дії;

розвиток уміння застосовувати імпровізаційні навички на сценічному майданчику.

Освітній процес з навчальної дисципліни «**Акторська майстерність**» здійснюється у формі навчальних занять, заходів поточного та підсумкового контролю. Основною формою занять є *груповий урок*. Форми проведення занять викладач обирає самостійно, враховуючи реальні можливості роботи мистецької школи з метою отримання учнями результатів навчання, конкретизованих у типовій навчальній програмі.

Навчання проводиться за *модулями*. Кожен модуль передбачає формування певної частини компетентностей, що стають основою для подальшого навчання та досягнення нормативних навчальних результатів після завершення опанування типової навчальної програми.

Опанування нормативного змісту навчання за типовою навчальною програмою розраховано на мінімальну нормативну кількість навчальних тижнів – *35 тижнів на рік* (без урахування канікулярних періодів) та на мінімальний нормативний обсяг часу на опанування програми, що становить для *35 год.* на рік (1 год. на тиждень) протягом 5 років.

З метою реалізації індивідуального підходу до кожного/кожної учня/учениці та відповідно до принципів модульної системи навчання в робочій навчальній програмі *загальну кількість навчальних годин* рекомендовано розподіляти на розсуд викладача на: поглиблення та вдосконалення набутих навичок та вмінь учнів або збільшення часу на вивчення окремих модулів у зв'язку з індивідуальною потребою учня/учениці; повторення/закріплення пройденого матеріалу; репетиції та підготовку до контрольних заходів та/або публічних виступів; планування та проведення інших форм роботи (відвідування культурно-мистецьких заходів, пов'язаних зі змістом мистецької освіти тощо).

Для моніторингу рівня навчальних досягнень учнів застосовуються форми *поточного* та *підсумкового* контролю.

Поточний контроль здійснюється: під час навчальних занять (поурочний контроль); за підсумками кожного модуля (модульний контроль). Поточний контроль з метою оперативного моніторингу результативності навчання може здійснюватися у формі *контрольних уроків, заліків тощо*. Конкретні форми поточного (поурочного, модульного) контролю зазначаються викладачем у робочій навчальній програмі.

Підсумковий річний контроль здійснюється після завершення кожного року навчання у формі *комплексного контрольного заходу – практичного показу*, який включає оцінювання результатів навчання в межах визначених обов'язкових результатів за типовою навчальною програмою.

Наприкінці п'ятого (випускного) року навчання проводиться **підсумковий контроль за результатами опанування типової навчальної програми** у формі *концертного виступу*. Відповідно до вимог типової освітньої програми у концертному виступі учні оцінюються за такими освітніми компонентами: «Акторська майстерність», «Основи циркового мистецтва», «Постановка циркового номера». Результати опанування типової навчальної програми «Основи циркового мистецтва» перевіряються під час демонстрації індивідуального номера в обраному жанрі (ручний еквілібр, хула-хупи, моноцикл, вільний дріт тощо) або в складі групового номера.

Визначення рівня досягнення учнями результатів навчання середнього

(базового) підрівня початкової мистецької освіти передбачає оцінювання через виставлення балів (оцінок) у цифровому (числовому) виразі за поділом на 4 рівні: початковий (1 – 3 бали), середній (4 – 6 балів), достатній (7 – 9 балів), високий (10 – 12 балів). Метою оцінювання є визначення рівня навчальних досягнень учня/учениці в оволодінні змістом, визначеним цією типовою навчальною програмою на кожному з етапів навчання (*Додаток*).

Оцінювання має бути систематичним і послідовним, спрямованим на підтримку учнів в їхніх навчальних успіхах, розуміння ними власного прогресу навчання й формування бажання досягати навчальних результатів за типовою навчальною програмою; не передбачає порівняння з досягненнями інших учнів та не залежить від складності навчального матеріалу, темпу набуття компетентностей тощо.

НОРМАТИВНИЙ ЗМІСТ, ОБСЯГ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Перший рік навчання. Завдання: розвиток природних індивідуальних здібностей учнів засобами тренінгу з основних елементів внутрішньої техніки актора (сценічна увага, пам'ять, мислення, уява, фантазія, відчуття) у вправах/етюдах; формування навичок сценічної культури та поведінки.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 1. Основи акторського мистецтва в цирку. Увага та сценічна увага. Координація рухів та м'язова розкутість	<p>Майстерність актора як засіб виховання творчої особистості циркового виконавця. Правила сценічної культури.</p> <p>Поняття зовнішньої та внутрішньої уваги. Кола уваги. Зорова та слухова форми уваги та їх взаємодія під час сприйняття сценічного простору в умовах сценічної задачі.</p> <p>Комплексність уваги при сприйнятті простору, використанні реквізиту під час виконання сценічних завдань цирковим виконавцем.</p>	16	<p>Знає та виконує правила сценічної культури.</p> <p>Усвідомлює поняття «сценічна увага» та може продемонструвати її розуміння словом та дією.</p> <p>Розуміє та пояснює поняття «зорова увага», «слухова увага», «об'єкт уваги».</p> <p><u>Виконує вправи на:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ розвиток зорової та слухової уваги по трьох колах оточуючого простору: мале коло, середнє коло, велике коло; ➤ взаємодію зорової та слухової уваги; ➤ концентрування уваги на предметах, враховуючи їх розмір, вагу, форму, колір предмета; ➤ сприйняття зовнішнього

	<p>Взаємодія музичного супроводу та сценічної дії для м'язової розкутості та координації рухів</p>		<p>простору: погодних умов; температури та особливостей навколишнього середовища;</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ розвиток видів уваги: зовнішньої (поза самою людиною) та внутрішньої (думки, відчуття). <p>Аналізує власні дії під час виконання вправ, виправляє помилки. Утримує об'єкти сценічної уваги під час логічної, послідовної, безперервної психофізичної дії у вправах.</p> <p>Використовує спогади та власний життєвий досвід під час виконання вправ на сценічну увагу.</p> <p><u>Виконує прості вправи:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ рухові та ритмічні вправи на рахунок або під музичний супровід; ➤ на напруження та розслаблення; ➤ відповідних м'язів; ➤ зняття м'язових затисків.
<p>Модуль 2. Уява та фантазія. Міміка та емоції. Етюдна робота. Поняття темпоритму</p>	<p>Поняття «уяви» як здібності створювати образи побачених предметів, подій, явищ. «Екран внутрішнього бачення» як здібність відтворення образу на основі спогадів та вражень.</p> <p>Розвиток асоціативного мислення.</p> <p>Міміка, жести, емоції як засоби сценічної виразності.</p>	<p>19</p>	<p>Знає та пояснює поняття «екран внутрішнього бачення».</p> <p><u>Виконує вправи на:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ активізацію процесу уяви із закритими очима (на уявлення предметів різних за розміром, формою тощо); ➤ «оживлення» предметів, що рухаються; предметів, що здійснюють конкретні дії; природних явищ: дощ, сніг, пожежа, гроза, шторм, гірській обвал тощо; ➤ відтворення казкових, фантастичних образів та подій. <p>Фантазує та створює різноманітні образи предметів, рослин на основі асоціацій за допомогою пластики. Відображає емоційний стан (радість, страх, відчай,</p>

	<p>Поняття темпоритму. Роль музичного супроводу.</p> <p>Сценічний етюд – етап формування акторських навичок.</p>	<p>зацікавленість тощо) мімікою, жестами, пластичними рухами.</p> <p>Виконує різні рухові вправи, імпровізаційні завдання в різних темпах, під музичний супровід зокрема.</p> <p>Демонструє в сценічному етюді характерні особливості образу в цирковому номері.</p> <p>Використовує власну уяву, фантазує та створює різноманітні образи під час виконання творчого завдання.</p>
Всього годин у навчальному році:		35

Підсумковий річний контроль здійснюється у формі *практичного показу творчих завдань* на основі спостережень, в яких учень/учениця демонструє образно-художні творчі імпровізації за допомогою міміки, пластики, жесту.

Під час виконання програми **підсумкового річного контролю** учень/учениця:

демонструє образно-художні творчі імпровізації за допомогою міміки, пластики, жесту, виконуючи акробатичні та хореографічні рухи;

застосовує пам'ять фізичних дій, уяву та сценічну увагу в роботі з уявними предметами під час використання сценічного реквізиту;

дотримується правил сценічної культури під час демонстрації;

відтворює навчальний матеріал без зайвого емоційного напруження.

Другий рік навчання. Завдання: опанування почуття «сценічна свобода», застосування принципу «правди та віри»; опанування вільною безсловесною дією з партнером у запропонованих обставинах.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 3. <i>Дія – головний виразний засіб акторської майстерності. Запропоновані обставини як умова акторської гри. Пластична виразність</i>	Прості фізичні дії. «Запропоновані обставини» – комплекс умов, які визначені сценічною задачею режисера.	16	<p>Виконує сценічні дії в запропонованих обставинах.</p> <p>Вміє виконувати рухи в заданому напрямку із заданою швидкістю в ситуації обмежених дій (під час виконання ускладнених трюків у цирковому номері).</p> <p><u>Виконує вправи на:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ м'язову та візуальну пам'ять; ➤ відчуття форми, ваги та якостей предмета; ➤ в уявних обставинах (не согласовано) місця (слизький

	<p>Зовнішні та внутрішні запропоновані обставини.</p> <p>Дія з реальними та уявними предметами в запропонованих обставинах.</p> <p>Досягнення конкретної мети в запропонованих обставинах.</p> <p>Пластична виразність як засіб заповнення пауз у номері, сценічні падіння.</p>		<p>місток, доріжка над прірвою, у воді, на льоду).</p> <p>Аналізує та розуміє доцільність дій у зовнішніх запропонованих обставинах, пов'язаних із статтю, віком, зовнішнім виглядом людини.</p> <p>Демонструє початкові навички перевтілювання в образ.</p> <p>Усвідомлює як впливають запропоновані обставини на поведінку виконавця.</p> <p><u>Спостерігає та точно втілює відповідну пластику:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ людини (різні характерні жести, хода, настрої тощо); ➤ тварин (пластику руху тощо); ➤ зображує предмети предметів, імітує та поєднує незвичайні рухи. <p>Використовує навички пластичної виразності під час спілкування з глядачем на початку та по закінченню концертного номера.</p> <p>Працює над пластикою сценічного падіння.</p>
<p>Модуль 4. «Сценічна правда» та «сценічна віра». Логіка і послідовність</p>	<p>«Сценічна правда» як похідна розуміння життєвої правди актором.</p> <p>Сценічне виправдання – особиста логічна мотивація актора.</p> <p>«Сценічна правда» та «сценічна віра» як складові виправдання сценічних дій.</p> <p>Логіка сценічної поведінки у виконавській роботі.</p>	19	<p>Розуміє як будувати «ланцюг дій» сценічної правди за завданням викладача.</p> <p>Аналізує дії інших учнів з точки зору їх виправдання.</p> <p>Розуміє логічність дій у запропонованих обставинах.</p> <p>Реалізує особисті мотивації та досвід для виконання вправ на виправдання дій та вчинків, на парадоксальність дій.</p>
Всього годин у навчальному році:			35

Підсумковий річний контроль може здійснюватися у формі *практичного показу пластичних акторських парних та групових етюдів* на розвиток сценічної дії з партнером.

Під час виконання програми **підсумкового річного контролю** учень/учениця:

демонструє розуміння послідовності в діях у вправах та етюдах;

тримає увагу та психоемоційний стан відповідно до запропонованих обставин;

користується особистим досвідом у процесі створення сценічного образу в заданому етюді (прояви особливостей темпераменту, характеру, психоемоційного стану);

демонструє навички взаємодії з партнером відповідно до творчого завдання.

Третій рік навчання. Завдання: пошук і створення характеру казкового (умовного) персонажа, його пластичної виразності та поведінки; оволодіння навичками активного сценічного «життя» персонажа в умовах художньої вигадки; набуття початкових навичок сценічної імпровізації.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Середня кількість годин	Результати навчання
Модуль 5. <i>Сценічна задача та надзавдання</i>	<i>Сценічна задача як складова дії для відтворення емоційного аспекту надзавдання.</i> Наявність надзавдання як основного елементу наскрізної дії. Реалізація надзавдання у виконавській роботі.	16	Вміє акцентувати свої дії на виконанні сценічної задачі та розкриття надзавдання. Виконує етюди на виконання сценічної задачі та реалізацію надзавдання: <ul style="list-style-type: none"> ➤ може викликати почуття зацікавленості, подиву, відрази; ➤ може злякати чи розсмішити; ➤ демонструє реалізацію надзавдання у фінальній події. Вибудовує лінію поведінки персонажа, визначає його мотивацію, логіку та послідовність дій. Демонструє результати життєвих спостережень під час етюдної роботи над образом в імпровізації.
Модуль 6. <i>Логіка сценічної дії в роботі виконавця над створенням образу.</i>	Логічність сценічних дій як підстава причино-наслідкових зв'язків. Наскрізна дія як реалізація надзавдання образу.	19	Вміє розподіляти об'єкти сценічної уваги в процесі виконання ускладненої дії.

<p>Логіка сценічної поведінки та наскрізна дія</p>	<p>«Байка/казка» як засіб пошуку характеру «буфонадного» образу.</p> <p>Виразальні засоби для створення комічного (ліричного, реалістичного) образу.</p> <p>Реалізація надзавдання ролі через «внутрішній» монолог.</p> <p>«Перебільшення» як елемент комічного в цирку.</p>	<p>Розуміє головну ідею байки/казки як матеріалу для створення образу. Може розрізнити та надати характеристику образу в байці/казці (образ-символ, образ-алегорія, образ-метафора, образ-асоціація).</p> <p>Вміє визначити стиль та манеру подання образу.</p> <p>Використовує вміння та навички роботи над образом у груповому комічному цирковому номері.</p> <p>Використовує елементи виразальних засобів (пластика, міміка, трюк) для відтворення сценічного образу.</p> <p>Розуміє поняття «внутрішній монолог». Створює внутрішній монолог залежно від думки, почуттів та характеру певного персонажа.</p> <p>Розуміє та може застосувати у виступі елементи «перебільшення» для підкреслення комічності ситуації в номері.</p>
<p>Всього годин у навчальному році:</p>		<p>35</p>

Підсумковий річний контроль може здійснюватися у формі показу циркового номера та спрямовуватися на оцінку отриманих результатів: рівня розвитку акторських навичок під час створення образу буфонадного/казкового персонажа.

Під час виконання програми **підсумкового річного контролю** учень/учениця:

- успішно виконає виконавські задачі в процесі роботи над сценічним образом;
- створює характер казкового персонажа за допомогою його характерних рис у пластиці тіла тощо;
- створює логічну та послідовну лінію психофізичних дій згідно із запропонованими обставинами;
- користується вміннями та навичками подання стилю та манери в процесі здійснення наскрізної дії;
- тримає темпоритм та демонструє навички сценічного виправдання, використовуючи зовнішні та внутрішні пристосування;
- діє в межах характеру образу в цирковому номері.

Четвертий рік навчання. Завдання: використання початкових навичок відтворення характеру персонажа в цирковому номері; опанування навичок емоційного впливу на характер дії в умовах акторських задач; оволодіння елементарними прийомами взаємодії з партнером; розширення та поглиблення знань, умінь та навичок у застосуванні акторських технологій.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Середня кількість годин	Результати навчання
<p>Модуль 7. <i>Характер та характерність образу</i></p>	<p>Характер як внутрішній стан виконавця залежно від позитивних чи негативних рис образу.</p> <p>Характерність як комплекс зовнішніх рис створення образу.</p>	16	<p>Визначає та аналізує складові створення внутрішніх та зовнішніх рис образу.</p> <p>Вміє описати/створити психологічний портрет персонажа за допомогою викладача.</p> <p>Демонструє зовнішній і внутрішній малюнки характеру і характерності.</p> <p>Виконує етюди з використанням костюма та гриму, пластики, міміки та трюкових елементів на відображення:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ темпераменту, психологічного портрета персонажа; ➤ статі, віку. <p>Використовує особливості пластики образу в цирковому номері: хода, ритм рухів, темпоритм образу в діях, позах, жестах, характері жестів, мімічній виразності.</p>
<p>Модуль 8. <i>Емоційне забарвлення сценічної дії в рішенні образу</i></p>	<p>Емоційність образу відповідно до характеру дії.</p> <p>Варіативність емоційного стану виконавця відповідно до музичного матеріалу.</p> <p>Залежність темпоритму сценічної дії від емоційного характеру образу.</p>	19	<p>Вміє застосовувати різні емоційні відтінки настрою під час виконання сценічної дії.</p> <p>Усвідомлює, що таке манера та стиль у виконанні дій в цирковому номері.</p> <p>Застосовує особистий досвід та мотивації для виправдання дій у сценічній імпровізації.</p> <p>Усвідомлює взаємозалежність характеру дії від характеру музичного матеріалу та кульмінації номера.</p> <p>Органічно діє в сценічному просторі.</p>
Всього годин у навчальному році:			35

Підсумковий річний контроль може здійснюватися у формі *практичного показу циркового номера* та спрямовуватися на оцінку отриманих результатів: розвиток акторських навичок та створення образу під час демонстрації.

Під час виконання програми **підсумкового річного контролю** учень/учениця:

відтворює пластичний малюнок, внутрішню та зовнішню характерність образу, дотримуючись логіки дій у запропонованих обставинах;

застосовує у виконавській роботі атмосферу та темпоритм дії для відображення психоемоційного стану образу;

демонструє навички акторської імпровізації в межах сценічного завдання та під час виконання ускладнених базових трюкових елементів під музичний супровід в індивідуальному та/або в груповому номері;

орієнтується на відповідні зміни атмосфери та темпоритму музичного матеріалу у відтворюванні характеру дій.

П'ятий рік навчання. Завдання: опанування технологій використання виражальних засобів в індивідуальній манері виконавської роботи; створення сценічного образу через використання символу та алегорії.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 9. <i>Асоціації – метод мислення та відображення характеру сценічного образу</i>	Асоціація як засіб розвитку творчої індивідуальності. Метафора як засіб створення необхідної атмосфери в акторській грі. Гротеск як основні виражальні засоби ексцентричного номера.	16	Застосовує власний досвід у використанні поняття метафори як порівняння під час створення образу. Використовує елементи гротеску (гранічне перебільшення, алогізм) для створення образу в жанрі буфонади. Виконує вправи та етюди за завданням викладача, використовуючи асоціативне мислення. Використовує отримані знання з літературних, музичних творів, творів образотворчого мистецтва в роботі над художнім образом.
Модуль 10. <i>Алегорія та символ в процесі перетілювання</i>	Алегорія та символ як засоби для створення образу в цирковому номері. Головна ідея образу та	19	Аналізує та усвідомлює доцільність інакомовного рішення образу в цирковому номері. Розуміє доцільність

	умовний символ. Поняття парадоксу в майстерності актора.		виконання дій в образі через символ. Використовує власний досвід, спогади та враження у виконавській діяльності під час перевтілювання. Вміє проаналізувати думку режисера-постановника номера та зробити висновки відносно свого сценічного образу. Використовує поняття парадоксу як виключного прийому для створення нестандартного рішення.
Всього годин у навчальному році:		35	

Підсумковий річний контроль може здійснюватися у формі концертного циркового номера (сольного, парного або групового), в яких поєднуються результати навчання за всіма освітніми компонентами відповідно до типової освітньої програми.

Під час виконання програми **підсумкового річного контролю** учень/учениця:

демонструє усвідомлене, цілеспрямоване, продуктивне психофізичне існування в сценічному просторі під час виконання концертного циркового номера (сольного, парного або групового);

виконує режисерські завдання та відтворює запропоновані мізансцени;

застосовує засоби пластичної та емоційної виразності у виконавській роботі індивідуального (та/ або групового) циркового номера;

дотримується специфіки драматургічного жанру циркового номера, органічно існує в образі.

СПИСОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абрамян В. Ц. Театральна педагогіка. Київ : Лібра, 1996. 224 с.
2. Барбой Ю. М. К теории театра : учеб. пособ. Санкт-Петербург : СПбГАТИ, 2008. 238 с.
3. Бардиан Ф. Г. Советский цирк на пяти континентах. Москва : Искусство, 1977. 206 с.
4. Борисова Н. Путешествие в театральном пространстве. Москва : Новости, 2003. 364 с.
5. Зверева Н. А., Ливнев Д. Г. Создание актерского образа. Словарь театральных терминов. Москва : РАТИ ГИТИС, 2007. 105 с.
6. Макаров С. М. Театрализация цирка. Москва : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2020. 288 с.
7. Максименко Г. Творча особистість та психофізичний апарат. URL: <https://bit.ly/322F1G1> (дата звернення: 14.12.21).
8. Мар'яненко І. О. Сцена, актори, ролі. Київ : Мистецтво, 1964. 290 с.
9. Мерлин Б. Актерское мастерство. Теория и практика. Харьков : Гуманитарный центр, 2017. 256 с.
10. Немеровский, А. Б. Пластическая выразительность актера : учеб. пособ. Москва : ГИТИС, 2010. 256 с.
11. Ольшанский В. Путь клоуна. История смехотерапии. Москва : Зебра Е, 2013. 368 с.
12. Райан П. Актерский тренинг искусства быть смешным и мастерства импровизации. Санкт-Петербург : прайм-ЕВРОЗНАК, 2010. 314 с.
13. Саган В. А. Акторський тренінг – основа розвитку творчої особистості (дидактика і методика) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. культури і мистецтва. Луганськ : Вид-во ЛДІКМ, 2011. 184 с.
14. Сарабьян Э. Актерский тренинг по системе Георгия Товстоногова. Москва : АСТ; Владимир : ВКТ, 2010. 320 с.
15. Станиславский К. С. Собрание сочинений: В 9 т. Москва : Искусство, 1989. Т. 2. Работа актера над собой. Ч. 1: Работа над собой в творческом процессе переживания: Дневник ученика. 511 с.
16. Топорков В. Про техніку актора. Київ : Держ. вид-во образотв. м-ва і муз. літератури УРСР, 1961. 106 с.
17. Цукасова Л. В. Театральная педагогика : принципы, заповеди, советы. Москва : Кн. дом «Либроком», 2009. 191 с.
18. Чаббак И. Мастерство актёра : Техника Чаббак. Москва : Эксмо, 2013. 416 с.
19. Чернов Е. П. Ноктюрн на флейте водосточных труб. Музыкальная эксцентрика. Учеб. пособ. для занятий по мастерству актера-клоуна URL: <https://cutt.ly/NOQlhXW> (дата звернення: 14.12.21).
20. Шпак В. Мастерство артиста цирка : учеб. пособ. [б. м. в.] «Издательские решения», 2018. URL : <http://surl.li/bemoq> (дата звернення: 14.12.21).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Рівні компетенції	Бали	Характеристика навчальних досягнень
Початковий	1 – 3	Під час виконання завдання робить помилки і погано аналізує їх. У творчому процесі використовує навички акторської техніки на елементарному рівні, що порушує органічне сценічне існування. На сценічному майданчику працює мляво, без азарту, виявляє ознаки страху публічного виступу.
Середній	4 – 6	Під час виконання завдання робить помилки, але намагається їх виправити. У творчому процесі демонструє досить слабкі навички акторської техніки, передбачені певним роком навчання, що порушує органічне сценічне існування. У роботі проявляє незначну і нестійку впевненість, нестійке бажання перебувати на сценічному майданчику.
Достатній	7 – 9	Виконує завдання з незначними похибками, які в цілому не зменшують загальне позитивне враження від роботи. У творчому процесі використовує навички акторської техніки, передбачені певним роком навчання, які формуються, але не порушують органічне існування учня на сценічному майданчику. В індивідуальній та спільній роботі з партнером проявляє виразність, впевненість, азарт, за потреби може імпровізувати.
Високий	10 – 12	Всі завдання виконує в повному обсязі, у спільному творчому процесі демонструє стійкі навички акторської техніки, які передбачені певним роком навчання. Проявляє оригінальність, виразність, працює сміливо і з азартом, як самостійно, так і в творчому ансамблі з партнерами. За потреби впевнено імпровізує.